

Stiftelsesklagenemnda

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse i sak 2024/2004

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse av klage av 11. november 2024 fra Fredrikstad Tuberkuloseforenings Stiftelse (org.nr. 981 013 492) på Stiftelsestilsynets vedtak av 16. oktober 2024.

Saken gjelder Stiftelsestilsynets vedtak om å avslå stiftelsens søknad om omdanning av stiftelsens vedtekter.

Spørsmålet i klagesaken er om vilkårene for omdanning i stiftelsesloven § 46 er oppfylt.

1 Stiftelsesklagenemndas kompetanse og sammensetning

Stiftelsesklagenemndas kompetanse er fastsatt i lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven) § 7a. Etter bestemmelsen avgjør Stiftelsesklagenemnda klager på enkeltvedtak fattet av Stiftelsestilsynet i samsvar med blant annet stiftelsesloven.

Stiftelsesklagenemnda kan prøve alle sider av saken, jf. lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 34. Klagen er fremsatt i rett tid og vilkårene for å behandle klagen er til stede, jf. forvaltningsloven §§ 29 og 32.

Ved Stiftelsesklagenemndas behandling og avgjørelse av klagen deltok lederen Gudmund Knudsen og medlemmene Kamilla Silseth og Henning Sollid.

2 Sakens bakgrunn i hovedtrekk

Fredrikstad Tuberkuloseforenings Stiftelse (heretter stiftelsen eller klager) ved advokat Jon A. Larsen søkte 24. juni 2024 Stiftelsestilsynet om omdanning av stiftelsens vedtekter. Stiftelsen søkte om godkjenning av endringer av vedtektene § 4 andre avsnitt om avsetning av 10 prosent av årsoverskuddet til stiftelsens grunnkapital og § 8 punkt 2 som begrenser bruk av grunnkapitalen til stiftelsens formål. Stiftelsens gjeldende vedtekter § 4 lyder:

«Stiftelsen har en grunnkapital på kr 3 018 558.

Av hvert års overskudd blir 10-ti-prosent å tillegge fondets kapital. Overskuddet for øvrig skal fritt anvendes eller avsettes til tiltak som dekkes av fondets formål.»

Vedtektene § 4 er søkt endret slik:

«Stiftelsen har en grunnkapital på kr 3 018 558.

Styret kan endre grunnkapitalen.»

I stiftelsens gjeldende vedtekter § 8 punkt 2 står det i dag:

«[...] I årsmøtet behandles:

[...]

2. Anvendelse av årets disponible overskudd. Foruten at 90 prosent av årets overskudd kan anvendes slik som vedtektene 3 og 4 nevnt, skal styret unntaksvis også kunne angripe grunnkapitalen til fremme av stiftelsens vedtektsbestemte formål dersom særdeles tungveiende

Postadresse:

Postboks 511 Sentrum
5805 Bergen

Besøksadresse:

Zander Kaaes gate 7
5015 Bergen

Telefon: +47 55 19 30 00 post@knse.no

hensyn taler for dette i det enkelte tilfelle. Slik vedtak krever samstemmighet inne styret og dertil Fylkesmannes godkjenning.»

Vedtektene § 8 punkt 2 er søkt endret til:

«[...] I årsmøtet behandles:

[...]

2. Anvendelse av årets disponible overskudd. Styret kan også benytte grunnkapitalen til fremme av stiftelsens vedtektsbestemte formål. Slikt vedtak krever samstemmighet innen styret.»

Vedtektsendringene søknaden gjelder betyr at plikten til å avsette 10 prosent av årsoverskuddet til grunnkapitalen sløyfes slik at hele årsoverskuddet kan brukes til formålet. Dessuten åpner forslaget for å benytte grunnkapitalen til fremme av formålet.

Stiftelsens begrunnelse for endringene er at dette vil være i tråd med oppretternes egentlige intensjon. Det vises her til at oppretterne opprinnelig har ønsket å stå fritt til å bruke stiftelsens kapital til å gjennomføre stiftelsens formål. Stiftelsens styre mener at oppretterne ikke har forstått betydningen av begrepet «grunnkapitalen» og den begrensningen som ligger i dette. Styret er opptatt av at også grunnkapitalen skal kunne brukes til formålet, og at dette er i samsvar med oppretternes intensjon. Stiftelsestilsynet avslo 16. oktober 2024 søknaden. Tilsynets begrunnelse for avslaget er at de forslåtte endringene i vedtektene §§ 4 og 8 punkt 2 ikke oppfylte vilkårene for omdanning i stiftelsesloven § 46 første ledd. Endringene kunne derfor ikke godkjennes. Etter at det var gitt utsatt klagefrist, klaget advokat Jon A. Larsen på vegne av stiftelsen over vedtaket 11. november 2024.

Stiftelsestilsynet vurderte klagen, men fant ikke grunn til å omgjøre vedtaket. Tilsynet oversendte saken til Stiftelsesklagenemnda med sin innstilling i klagesaken 13. desember 2024.

Stiftelsen sendte inn merknader til innstillingen 14. januar 2025. Merknadene ble kommentert av Stiftelsestilsynet i e-post 23. januar 2025, og stiftelsen sendte deretter inn ytterligere merknader 29. januar 2025.

Stiftelsesklagenemnda holdt nemndsmøte og avgjorde saken 26. mars 2025.

3 Stiftelsestilsynets vedtak

Vedtaket av 16. oktober 2024 lyder:

«Vi avslår søknaden om endring av vedtektene fra FREDRIKSTAD TUBERKULOSEFORENINGS STIFTELSE, org.nr. 981 013 492.»

Stiftelsestilsynet mener at bestemmelsen om å sette av midler til grunnkapitalen i vedtektene § 4 andre avsnitt er en bestemmelse som oppretter sannsynligvis la vekt på ved opprettelsen. Grunnen til avsetningsplikten må være et ønske fra oppretteren om å verne stiftelsens kapital for å sikre at stiftelsens midler ikke forringes, og dette i større grad enn stiftelseslovens regler allerede gjør. Når en stiftelse har bestemmelser om avsetning til grunnkapitalen, slik som i saken her, tolker tilsynet vedtektene dit hen at grunnkapitalen er bundet, og at grunnkapitalen ikke kan brukes til utdelinger. Den foreslåtte endringen må derfor vurderes etter de strenge vilkårene for omdanning i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a til d.

Tilsynet ser det slik at den gjeldende avsetningsplikten i vedtektene § 4 viser at oppretter har ønsket et større og klarere krav til avsetning til grunnkapitalen enn det som følger av stiftelsesloven. Forslaget til ny § 4 i vedtektene gir ikke et sterkere vern enn det som følger av kravet til forsvarlig kapitalforvaltning i stiftelsesloven § 18. Endringen vil dermed etter tilsynets syn være i strid med oppretternes forutsetning da stiftelsen ble opprettet. Tilsynet er videre

uenig med stiftelsen i at oppretterne opprinnelig ønsket å stå fritt til å bruke grunnkapitalen til stiftelsens formål. Tilsynet viser til at når en bestemmelse om avsetningsplikt er nedfelt i vedtektene, er dette et uttrykk for et ønske om å verne stiftelsens midler som stiftelsen må forholde seg til. Tilsynet legger vekt på at dersom oppretterne hadde ønsket noe annet, ville det vært naturlig å gi tydelig uttrykk for dette i utformingen av bestemmelsen.

Når det gjelder endringen av vedtektene § 8 punkt 2, viser tilsynet til at denne bestemmelsen har nær sammenheng med vedtektene § 4. Tilsynet legger til grunn at en naturlig språklig forståelse av ordlyden i vedtektene § 8 punkt 2 tilsier at den bundne grunnkapitalen er ment å være vernet, og bare kan angripes i ekstraordinære tilfeller. Slik tilsynet ser det, betyr dette at det er satt svært strenge krav til et unntak som åpner for bruk av den bundne grunnkapitalen.

Tilsynet viser til at søknaden om endring av vedtektene begrunnes med at styret ønsker å opprettholde samme nivå på utdelinger i tråd med formålet som i tidligere år. Tilsynet viser i denne sammenheng til at en del av stiftelsens formål er å forvalte stiftelsens kapital med betryggende sikkerhet og med best mulig avkastning. Det er ikke formålet til stiftelsen å opprettholde samme nivå på utdelinger framover som i tidligere år.

Videre viser tilsynet til protokoll fra årsmøte i Fredrikstad Tuberkuloseforening (heretter også foreningen) i 1999. Her ble det redegjort for foreningsstyrets forslag om å opprette stiftelsen. Advokaten som bisto foreningen, redegjorde for det utkast til vedtekter for legatet som var utarbeidet. Følgende framgår videre av protokollen: *«Etter utveksling av synspunkter ble styrets forslag om etablering av slik stiftelse som nevnt enstemmig vedtatt, likesom vedtektene også ble vedtatt i samsvar med foreliggende forslag»*. Tilsynet ser det slik at det har vært en diskusjon rundt etablering av stiftelsen og vedtektene, og dermed kan det etter tilsynets oppfatning ikke tolkes på en annen måte enn at det var slik man ønsket å ha vedtektene. Tilsynet mener det er vanskelig å tenke seg at en slik grundig utformet bestemmelse skal bety at alle midlene, inkludert grunnkapitalen, skal kunne brukes fullt ut uten noen form for begrensning.

4 Klagers anførsler

Klagers anførsler kan oppsummeres slik:

- Fredrikstad Tuberkuloseforening, representert av styreleder Grete Christophersen og kasserer i styret Janet Evensen, må ses på som opprettere av stiftelsen og at deres uttalelse – som er vedlagt søknaden – må tillegges stor vekt. Klager mener at Stiftelsestilsynet ikke har lagt oppretternes uttalelse tilstrekkelig til grunn, og heller basert seg på egne fortolkninger. Disse fortolkningene er ikke riktige etter oppretternes syn. Det må legges til grunn at det er oppretterne som kjenner saken best.
- Klager viser videre til at på det tidspunktet stiftelsen ble opprettet, var det sedvane at en advokat fikk hele oppdraget med opprettelsen av en stiftelse, inkludert vedtektsbestemmelser. På den tid fantes ikke internett, og menigmann hadde ingen viten om stiftelsesloven. Styremedlemmene stolte dermed fullstendig på advokatens utkast og hadde ingen forutsetninger for å vite hvilke paragrafer som stiftelsesloven krevde og hvilke valgmuligheter man hadde. Faktum er at oppretterne her ikke hadde kjennskap til regelverket og forstod det slik at advokatens stiftelsesdokumenter var i tråd med det som gjaldt for stiftelser. De vedtektene som advokaten hadde utarbeidet, og som han leste opp på møtet, ble derfor lagt til grunn uten diskusjon. Oppretterne var ikke kjent med at styret selv kunne bestemme i vedtektene at styret kunne benytte grunnkapitalen langt friere og at dette er hovedregelen i stiftelsesloven §§ 17 og 18. Oppretter hadde derfor ikke grunnlag for å gi uttrykk for andre alternativ ved utformingen av vedtektene og la advokatens vedtekter til grunn. Først i ettertid er de blitt kjent med at de faktisk hadde hatt et alternativ som de nå vil rette opp i.

- Klager har vedlagt en uttalelse fra Grete Christophersen datert 11. november 2024. Christophersen viser til at hun var leder for Fredrikstad Tuberkuloseforening, og at hun var styreleder i stiftelsen i flere år etter dens opprettelse i 1999. På grunn av at medlemstallet i foreningen gikk ned på nittitallet, tok foreningen kontakt med advokat Knut Engebretsen for å få sakkyndig hjelp til veien videre. Hans forslag var å danne en stiftelse. De synspunkter som ble diskutert på årsmøtet i 1999 var hvorvidt foreningen skulle opphøre, eller om det skulle opprettes en stiftelse. Argumentet for å opprette en stiftelse var at foreningens midler da ville stå til disposisjon for nærmiljøet lokalt. Dersom foreningen derimot opphørte, ville midlene tilfalle Nasjonalforeningen for folkehelse. Dette ble avgjørende for oppretterne i vurderingen, og forslaget fra advokaten om å opprette en stiftelse ble dermed vedtatt. Stiftelsens vedtekter ble ikke diskutert eller kommentert på møtet, idet oppretterne hadde full tillit til at advokaten ivaretok foreningens interesser. Christophersen mener at opprettelsen av stiftelsen var et rutineoppdrag for advokaten, og at vedtektene ble bygd etter samme mal som var vanlig på den tiden. Foreningens virksomhet hadde i alle år vært å skaffe inntekter til trengende. Det å binde opp uvirksom kapital som grunnkapital i en stiftelse, strider imot alt det foreningen har stått for, og bidratt med gjennom mer enn hundre år.

5 Stiftelsestilsynets innstilling i klagesaken

Stiftelsestilsynet har i sin innstilling av 13. desember 2024 opprettholdt sitt tidligere vedtak i saken, og fastholder i det vesentlige begrunnelsen for vedtaket. Stiftelsestilsynet har følgende ytterligere bemerkninger:

- Spørsmålet i saken er om det er de strenge vilkårene for omdanning i stiftelsesloven § 46 første ledd som gjelder. Det framgår av stiftelsesloven § 46 andre ledd at bestemmelsen gjelder for endring av vedtektsbestemmelser som «ikke gjelder formålet med stiftelsen og det ellers må antas at det ved opprettelsen ikke er lagt vesentlig vekt på den». Om så er tilfellet kan vedtektsbestemmelsen endres etter andre ledd når den viser seg å være «uheldig eller uhensiktsmessig».
- Vurderingen av om det ble lagt vesentlig vekt på bestemmelsen da stiftelsen ble opprettet eller ikke, har sammenheng med oppretters vilje på stiftelsestidspunktet. Oppretters vilje på stiftelsestidspunktet kan komme til uttrykk på flere måter. Det kan komme direkte til uttrykk gjennom en vedtektsbestemmelse. Oppretters vilje kan også gå mer eller mindre klart fram av øvrige vedtektsbestemmelser eller av selve formålet til stiftelsen, jf. NOU 1975: 63 *Stiftelser og omdanning* punkt 5.5.2.7. Dersom oppretter fortsatt er i live, må det tillegges vekt hva han mener om et eventuelt omdanningsspørsmål. Ettersom opprettelsen av en stiftelse i utgangspunktet er en bindende disposisjon, må det generelt legges større vekt på hva oppretteren mente ved opprettelsen, enn hva han senere bestemmer seg for. Andre moment, slik som uttalelse fra nærstående, kan også spille inn ved vurderingen.
- Tilsynet ser på Fredrikstad Tuberkuloseforening som oppretter av stiftelsen. Foreningen eksisterer ikke lenger, og det vil derfor ikke være mulig å få en uttalelse fra oppretteren som gir riktig uttrykk for hva det ble lagt vekt på da stiftelsen ble opprettet. Grete Christophersen og Janet Evensen regnes ikke som opprettere, da det ikke var de to som opprettet stiftelsen. Tilsynet legger til grunn uttalelsen til Christophersen og Evensen, men den regnes ikke som en oppretteruttalelse. Tilsynet mener at uttalelsen til Christophersen og Evensen har begrenset betydning.
- Årsmøtet er foreningens øverste organ. Det er ikke dokumentert at alle de 15 oppmøtte medlemmene delte samme mening som Grete Christophersen og Janet Evensen. Å anta

hva andre har ment mange år tilbake i tid, er generelt en vanskelig øvelse. Siden man ikke kan vite sikkert hva som var medlemmenes mening på stiftelsestidspunktet, blir det som står i vedtektene ekstra viktig. Kapitalforvaltning er ikke bare tatt inn i bestemmelsene som ønskes endret, men kommer også fram i bestemmelsen om stiftelsens formål. I dette tilfellet taler bestemmelsenes karakter og omstendighetene internt i dokumentet for at bestemmelsene om avsetningsplikt og bundet grunnkapital ble vesentlig vektlagt ved opprettelsen.

- Tilsynet er uenig med klager i at oppretterne ikke forstod at det var noen valgmulighet når det gjelder bestemmelsen om bundet grunnkapital. Slik det framgår av protokollen fra årsmøtet i 1999, ble det redegjort for et utkast til vedtekter som etter en gjennomgang ble vedtatt. Det er etter tilsynets syn grunn til å tro at oppretter dermed fikk mulighet til å lese utkastet og komme med både innspill og spørsmål før det ble vedtatt. Det er naturlig å legge til grunn at oppretterne visste hva de vedtok dersom ikke andre holdepunkter taler for noe annet. I dette tilfellet er det ikke noe som tyder på at oppretterne ikke visste hvilke typer bestemmelser de ble enige om.
- Dersom det legges til grunn at vedtektene ikke har blitt diskutert, kan det likevel stilles spørsmål ved om bestemmelsen var så viktig at det faktisk ikke var noe å diskutere. Altså at det var en selvfølge at bestemmelsene om bundet grunnkapital skulle være med. I dette tilfellet er det ikke bare minimumsvedtekter med standard ordlyd som er utarbeidet. Det framgår av vedtektene § 3 at forvaltning av grunnkapitalen blir definert som et av stiftelsens formål. At forvaltningen av grunnkapitalen er tatt inn i formålet, indikerer at det var et viktig punkt for oppretter. I tillegg er bestemmelser om forvaltningen av grunnkapitalen tatt inn i flere av vedtektsbestemmelsene, herunder i § 4 om avsetningsplikt på ti prosent og utdeling av grunnkapital i særlige tilfeller i § 8 punkt 2. Siden det kommer så klart til uttrykk flere steder i vedtektene at grunnkapitalen er bundet kapital, mener tilsynet at det taler for at bestemmelsene om den bundne grunnkapitalen ble vesentlig vektlagt ved opprettelsen. Siden opprettelse av en stiftelse i prinsippet er en bindende disposisjon, må det legges større vekt på hva oppretterne mente ved opprettelsen, enn hva det senere gis uttrykk for at var meningen.
- Tilsynet ser at denne saken har noen fellestrekk med Stiftelsesklagenemndas avgjørelse i STKN-2024-1149 (Stiftelsen Byggfag). Det foreligger likevel sentrale forskjeller som viser at det i Fredrikstad Tuberkuloseforenings Stiftelse ble lagt vesentlig vekt på de aktuelle vedtektsbestemmelsene ved opprettelsen av stiftelsen. Fredrikstad Tuberkuloseforenings Stiftelse er til forskjell fra Stiftelsen Byggfag en utdelingsstiftelse. Stiftelsen Byggfag hadde en generell bestemmelse i vedtektene om at det skulle være en avsetningsplikt på ti prosent, mens resten av bestemmelsene ikke sa noe om grunnkapitalen og forvaltningen av den. I vedtektene til Fredrikstad Tuberkuloseforenings Stiftelse er forvaltningen av grunnkapitalen grundig nevnt i flere bestemmelser i vedtektene. Denne saken er også prinsipielt viktig fordi den avklarer grensen for hva som kan anses å være vesentlig vektlagt ved opprettelsen og ikke. Dersom klagen tas til følge, vil det innebære at der en stiftelse er opprettet med bistand av advokat som har utarbeidet vedtektene, kan man i realiteten begrunne at en sentral bestemmelse ikke er vesentlig vektlagt fordi oppretter ikke visste bedre og stolte fullt og helt på advokaten.
- Etter tilsynets vurdering er det naturlig å legge til grunn at bestemmelser om avsetning av grunnkapital i en utdelingsstiftelse og om begrensninger på at man bare kan dele ut fra grunnkapitalen i særlige tilfeller, var bestemmelser oppretter ønsket og la vesentlig vekt på. Dermed gjelder stiftelsesloven § 46 første ledd, og ett av vilkårene i første ledd

bokstav a til d må være oppfylt. Tilsynet kan ikke se at noen av vilkårene i § 46 første ledd er oppfylt. Tilsynet mener også at endringen går lenger enn det som er nødvendig, jf. § 47.

6 Klagerens merknader til innstillingen

Vedlagt e-post 14.januar 2025 sendte klageren ved styrets leder, Terje Evensen, inn merknader til Stiftelsestilsynets innstilling i klagesaken. Evensen har vært styremedlem i stiftelsen siden opprettelsen i 1999, og styreleder de siste ti årene.

Merknadene kan oppsummeres slik:

- Styret har i alle år utvist respekt og lojalitet mot stiftelsens vedtekter som styret har trodd var et krav etter stiftelsesloven. Da styret for noen år siden ble gjort oppmerksom på at dette ikke var et lovfestet krav startet styret en granskning for å finne ut hvem som hadde utformet vedtektene § 8 punkt 2 og hvorfor. Styret fant ut at bestemmelsen på ingen måte var etter oppretternes ønske, og søkte da til Stiftelsestilsynet for å endre den.
- Stiftelsen ønsker primært å endre vedtektene § 8 punkt 2, ikke vedtektene § 4. Hvis endringen av vedtektene § 4 er tungtveiende i avslaget, kan styret gjerne trekke søknaden om å endre § 4.
- Grete Christophersen og Janet Evensen er de eneste gjenlevende av fem styremedlemmer i Fredrikstad Tuberkuloseforening. De som har erfaring fra forenings/lagsarbeid vet at det sannsynligvis var samme virkelighetsoppfatning hos alle styremedlemmer som fremmer en så viktig sak til et årsmøte. Videre er det høyst sannsynlig at et enstemmig årsmøtevedtak er basert på den samme virkelighetsforståelse som styret. Dersom oppretters ønske skal tillegges vekt i en søknad, mener styret at Grete Christophersens og Janet Evensens uttalelser er helt avgjørende.
- Terje Evensen er også en av de få gjenlevende som var til stede på dette årsmøtet, ettersom han var blitt forespurt om å bli styremedlem i stiftelsen som skulle etableres. Hverken før eller under selve årsmøtet ble det delt ut kopi av de foreslåtte vedtektene. Informasjonen var advokatens høytlesing av sitt utkast. Terje Evensen regner seg selv som et normalt, opplyst og oppegående menneske, men hadde ingen forutsetning for å vite hvilke paragrafer som var i henhold til stiftelsesloven eller hvilke som var advokatens forslag. Det ble heller ikke opplyst om mulige alternativer. Til stede på årsmøtet var også nå avdøde ektepar Ragnhild og Arthur Brynhildsen, hun som foreningsmedlem og han som påtroppende styremedlem i stiftelsen. Deres datter, Marianne Gulland, og svigerdatter, Siri Brynhildsen, er i dag styremedlemmer i stiftelsen. De uttaler at Ragnhild Brynhildsen ikke hadde valgt at grunnkapitalen skulle vært bundet om det hadde foreligget et alternativ.
- Klager viser til at Stiftelsestilsynet mener at styret i stiftelsen har som primæroppgave å forvalte stiftelsens kapital, og at hensynet til stiftelsens formål kommer i annen rekke. Dette er stiftelsen uenig i. Forvaltningen av stiftelsen er relativ enkel.

7 Stiftelsestilsynets kommentarer til klagers merknader

Stiftelsestilsynet sendte inn kommentarer til klagers merknader i e-post 23. januar 2025.

Det som Stiftelsesklagenemnda oppfatter som nytt i kommentarene, kan oppsummeres slik:

- Tilsynet mener fortsatt at det ikke foreligger noen uttalelse fra oppretterne, da det er foreningen som er oppretter. Grete Christophersens og Janet Evensens uttalelse legges

til grunn som en uttalelse fra personer som stod oppretter «nær» ved opprettelsen av stiftelsen.

- Tilsynet mener ikke at forvaltning av kapitalen er stiftelsens eneste formål. Tilsynet henviser til kapitalforvaltningen, som er tatt inn i formålet, fordi tilsynet argumenterer for at kapitalforvaltningen er vektlagt av oppretter. Siden vedtektene har hatt kapitalforvaltningen som en del av formålet siden opprettelsen, peker dette i retning av at § 4 og § 8 punkt 2 har vært vesentlig vektlagt av oppretter på stiftelsestidspunktet.

8 Klagers merknader til Stiftelsestilsynets kommentarer

Klager sendte inn ytterligere merknader til Stiftelsestilsynets kommentarer 29. januar 2025.

Klagers ytterligere merknader kan oppsummeres slik:

- Når det gjelder å endre vedtekter mv. sier stiftelsesloven i § 49 at det skal legges ved uttalelse fra oppretter. Oppretter i denne saken er Fredrikstad Tuberkuloseforening, nå representert ved de som den gang satt i styret og vedtok å etablere en stiftelse på vegne av styret i foreningen. Stiftelsestilsynet legger en kunstig fortolkning i hvem som er å anse som oppretter - det er foreningen - og som nå skal gi uttalelse. Dette lar seg ikke gjøre da foreningen er nedlagt. De som nå skal gi uttalelse i egenskap av opprettere er de personer som forpliktet foreningen ved etableringen av stiftelsen. Nemlig Grete Christophersen og Janet Evensen. Deres uttalelse støttes av Terje Evensen som var til stede som påtroppende formann. De øvrige medlemmene av foreningens styre er enten døde eller så syke at deres uttalelse ikke har verdi. Uttalelsene fra disse må dermed få meget stor vekt i denne saken, da disse representerer oppretter.
- Det synes som at Stiftelsestilsynet tillegger stiftelsens styremedlemmer et kunnskapsgrunnlag og en juridisk forståelse som det ikke er grunnlag for. Foreningens styre bestod den gang for det meste av hjemmeværende kvinner som brant for å yte økonomisk støtte til syke. De hadde ingen erfaring med å etablere en stiftelse. Tvert imot kjente de sin begrensning og søkte hjelp hos advokat Engebretsen. De tvilte ikke på hans forslag, som kun ble referert muntlig. Den ble lagt til grunn uten diskusjon og uten at de fikk opplyst at de hadde andre og friere alternativer til vedtekter.
- Stiftelsestilsynet synes å vise en motvilje i forhold til de forklaringer som nåværende styre i stiftelsen og de tidligere oppretterne nå kommer med i denne saken. Tilsynet synes også å glemme at stiftelsen fortsatt har et brennende ønske om å yte hjelp økonomisk, men føler at vedtektene setter utilsiktede begrensninger. Begrensninger som går utover de som kunne fått økonomisk hjelp. Det gjør også at styret i stiftelsen føler en slags hjelpeløshet og som gjør at det fremover blir vanskeligere å rekruttere motiverte personer til stiftelsens videre eksistens.

9 Stiftelsesklagenemndas syn på saken

Saken gjelder Fredrikstad Tuberkuloseforenings Stiftelses klage over Stiftelsestilsynets vedtak 16. oktober 2024. I vedtaket avslo tilsynet stiftelsens søknad om godkjenning av omdanning (endring) av vedtektene § 4 andre avsnitt og § 8 punkt 2. Grunnen til avslaget var at vilkårene for omdanning etter stiftelsesloven § 46 første ledd ikke var oppfylt.

Etter stiftelsesloven § 45 første ledd er vedtektsendring en omdanning etter stiftelsesloven kapittel 6. Vilkårene for omdanning er regulert i stiftelsesloven § 46 som lyder:

«Omdanning kan foretas når en bestemmelse i vedtektene eller den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen

- a. ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte,
- b. er åpenbart unyttig,
- c. er i strid med hensikten i den disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, for eksempel fordi oppretterens forutsetninger for bestemmelsen har sviktet, eller
- d. er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig.

Dersom bestemmelsen ikke gjelder formålet med stiftelsen, og det ellers må antas at det ved opprettelsen ikke er lagt vesentlig vekt på den, kan omdanning skje når bestemmelsen viser seg å være uheldig eller uhensiktsmessig.»

Stiftelsesklagenemnda behandler først spørsmålet om det er de strenge vilkårene for omdanning i stiftelsesloven § 46 første ledd som gjelder i saken. Det følger av stiftelsesloven § 46 andre ledd at bestemmelsens første ledd ikke gjelder for endring av vedtektsbestemmelser som «ikke gjelder formålet med stiftelsen og det ellers må antas at det ved opprettelsen ikke er lagt vesentlig vekt på den». Om så er tilfelle kan vedtektsbestemmelsen etter stiftelsesloven § 46 andre ledd endres når den viser seg å være «uheldig eller uhensiktsmessig».

Terminologisk benyttes ofte betegnelsen «administrative bestemmelser» om vedtektsbestemmelser som omfattes av stiftelsesloven § 46 andre ledd, selv om lovbestemmelsen også omfatter bestemmelser som ikke er administrative i snever forstand. Som eksempler på vedtektsbestemmelser som typisk kan omdannes etter andre ledd er i NOU 1975: 63 *Stiftelser og omdanning* punkt 5.5.3 (side 85-88) nevnt stiftelsens navn, organisasjon og forvaltning, kapitalforvaltning og kapitalplassering, og legatporsjonenes størrelse og antall. Uttalelsen gjelder direkte den tilsvarende bestemmelsen i stiftelsesloven av 1980 § 35, men har gyldighet også for den omtrent liklydende bestemmelsen i gjeldende lov § 46. I G. Woxholth: *Stiftelser etter stiftelsesloven 2001* (2001) side 489 nevnes også regler i vedtektene om avsetninger som eksempel på bestemmelser som forfatteren antar typisk omfattes av andre ledd i stiftelsesloven § 46. Woxholth går imidlertid ikke nærmere inn på om han med dette også sikter til vedtektsbestemmelser om avsetning av en del av overskuddet til bundet kapital som saken her gjelder.

Administrative bestemmelser i vedtektene kan omdannes etter andre ledd når bestemmelsen er «uheldig eller uhensiktsmessig», med mindre det er særlige holdepunkter for at det må antas at det ved opprettelsen av stiftelsen ble lagt vesentlig vekt på bestemmelsen. I så tilfelle er det vilkårene for omdanning i § 46 første ledd som gjelder.

I saken her ønsker stiftelsen å omdanne (endre) vedtektsbestemmelsene i gjeldende vedtekter § 4 andre avsnitt og § 8 punkt 2. Bestemmelsene henger tett sammen og må vurderes i sammenheng.

Vedtektsendringene saken gjelder er gjengitt ovenfor i punkt 2 om sakens bakgrunn. Som nevnt betyr endringene det er søkt om at plikten til å avsette ti prosent av årsoverskuddet til grunnkapitalen sløyfes slik at hele årsoverskuddet kan brukes til formålet. Dessuten åpner forslaget for å benytte grunnkapitalen til fremme av formålet. Vedtektsendringene betyr at stiftelseslovens normalordning vil gjelde i stiftelsen. Etter stiftelsesloven har ikke stiftelsene plikt til å avsette en del årsoverskuddet til grunnkapitalen, og loven er i utgangspunktet ikke til hinder for at grunnkapitalen brukes til formålet.

Det sentrale spørsmålet i klagesaken er om de vedtektsbestemmelsene saken gjelder, er bestemmelser som det må antas at det ved opprettelsen av stiftelsen ble lagt vesentlig vekt på. Det ligger i vesentlighetskravet i loven § 46 andre ledd at det ikke er tilstrekkelig for at første ledd i § 46 gjelder at det dreier seg om en bestemmelse oppretteren la vekt på ved opprettelsen

av stiftelsen, slik det heter i tredje avsnitt i punkt 3 i Stiftelsestilsynets vedtak eller at det var en bestemmelse man ønsker, slik det heter i nest siste avsnitt før punkt 4 i vedtaket. I kravet om at det må dreie seg om en bestemmelse det er lagt «vesentlig» vekt på ligger noe mer; det må dreie seg om en bestemmelse som det må antas hadde vesentlig betydning for oppretteren da stiftelsen ble opprettet.

Spørsmålet blir dermed om det i saken her er avgjørende holdepunkter for at det må antas at det ved opprettelsen av stiftelsen ble lagt vesentlig vekt på de bestemmelsene som stiftelsen ønsker å endre.

Et eksempel på at så er tilfelle er fra Stiftelsesklagenemndas praksis STKN-2023-1153 (Dagny Herlofson Hansens legat) der nemnda kom til at en vedtektsbestemmelse om at «Av legatets nettoinntekt skal årlig avsettes 1/5 som tillegges kapitalen» var en bestemmelse som det måtte antas at det ved opprettelsen av stiftelsen ble lagt vesentlig vekt på. Vedtektsbestemmelsen videreførte en tilsvarende bestemmelse i oppretterens testament. Søknaden om å oppheve bestemmelsen ble derfor ikke etterkommet. Nemnda etterkom likevel stiftelsens subsidiære søknad om å redusere avsetningen, og reduserte den årlige avsetningen til ti prosent av den årlige nettoinntekten.

Stiftelsesklagenemnda kom også i sak 2024/1702 (Stiftelsen Furuly) fram til at stiftelsens vedtektsbestemmelse om avsetningsplikt til grunnkapitalen var vesentlig vektlagt av oppretter. Nemnda uttalte: *«I mangel av holdepunkter for noe annet, mener Stiftelsesklagenemnda at det må antas at oppretterne av Stiftelsen Furuly hadde et bevist ønske om å sikre stiftelsens kapitalgrunnlag ved å vedtektsfeste at grunnkapitalen skulle være urørlig og sikres mot inflasjon ved avsetning av ti prosent av årsoverskuddet. Stiftelsesklagenemnda har også vanskelig for å se annet enn at når dette først ble vedtektsfestet av oppretterne, må dette ha vært noe som det ble lagt vesentlig vekt på»*. Nemnda godkjente imidlertid søknaden om omdanningen etter stiftelsesloven § 46 første ledd.

Et annet eksempel fra Stiftelsesklagenemndas praksis er STKN-2024-1149 (Stiftelsen Byggfag) der nemnda godkjente opphevelse av en vedtektsbestemt avsetningsplikt på ti prosent av kapitalavkastningen til grunnkapitalen. I denne saken ble det fremlagt dokumentasjon fra opprettelsen av stiftelsen som underbygget at dette var en bestemmelse som det *ikke* var lagt særlig vekt på. Bestemmelsen var ikke nærmere diskutert, men tatt fra en dokumentsamling uten å være vurdert nærmere. I denne saken hadde foreningen som opprettet stiftelsen fått bistand fra advokat til å utforme stiftelsens vedtekter. Gjennom vedlagt korrespondanse med advokaten om fastsettelse av vedtektene kunne foreningen dokumentere at avsetningsplikten var lagt inn av advokaten, og ikke noe som oppretteren hadde lagt vesentlig vekt på.

I saken her legger Stiftelsestilsynet til grunn at den vedtektsbestemte avsetningsplikten må være begrunnet i et ønske fra oppretteren om å sikre stiftelsens midler i større grad enn det stiftelsesloven allerede gjør. Da stiftelsen ble opprettet gjaldt den tidligere stiftelsesloven av 1980. Denne loven påla ikke stiftelsene noen avsetningsplikt. Det er ordningen også etter gjeldende lov. Som gjeldende lov var heller ikke 1980-loven som utgangspunkt til hinder for at stiftelsens kapitalgrunnlag ble svekket ved at grunnkapitalen ble brukt til utdelinger. Det at den enkelte stiftelse har vedtektsbestemmelser om avsetningsplikt og bundet grunnkapital gir dermed stiftelsen et bedre kapitalvern enn det som følger av lovens ordning. Dette betyr imidlertid ikke i seg selv at dette nødvendigvis er vedtektsbestemmelser som oppretteren har lagt «vesentlig» vekt på ved opprettelsen av stiftelsen.

Fredrikstad Tuberkuloseforenings Stiftelse ble opprettet i 1999 ved vedtak i årsmøte i Fredrikstad Tuberkuloseforening. Det framgår av uttalelsen fra Grete Christophersen som var leder av foreningen og styreleder i stiftelsen i flere år etter at den ble opprettet, at stiftelsen var ment som en videreføring av foreningen etter at den måtte avvikles på grunn av synkende

medlemstall. Stiftelsesklagenemnda oppfatter uttalelsen slik at grunnen til at stiftelsen ble opprettet var at foreningens midler da fortsatt ville stå til disposisjon for nærmiljøet lokalt i Fredrikstad, og ikke tilfalt Nasjonalforeningen for folkehelse. I foreningsretten gjelder det ikke regler om pliktig avsetning av årsoverskuddet eller bundet kapital. Det er ikke opplysninger som tilsier at slike regler skal ha vært vedtektsfestet i Fredrikstad Tuberkuloseforening. Spørsmålet blir så om det er holdepunkter for at årsmøtet som opprettet stiftelsen la vesentlig vekt på at det skulle gjelde slike regler i stiftelsen.

Ifølge protokollen fra årsmøtet var det 15 medlemmer til stede. Videre står det i protokollen:

«Formannen ønsker velkommen og redegjorde for styrets forslag om å etablere Fredrikstad Tuberkuloseforenings Stiftelse [...]

Advokat Knut W. Engebretsen redegjorde for det utkast til vedtekter for legatet som var utarbeidet.

Etter utveksling av synspunkter ble styrets forslag om etablering av slik stiftelse som nevnt enstemmig vedtatt, likesom vedtektene også ble vedtatt i samsvar med det foreliggende forslag (som er vedheftet nærværende protokoll som tillegg til dette referat).»

Stiftelsesklagenemnda forstår Stiftelsestilsynet slik at protokollen viser at årsmøtet må ha gjennomgått vedtektsutkastet, og forstått hva de bestemmelsene som nå søkes endret, betydde. Nemnda mener at dette er å legge for mye i det protokollerte. Det kan iallfall ikke legges så mye i protokollen at den viser at årsmøtet hadde full forståelse av den nærmere betydningen av bestemmelsene, og la vesentlig vekt på disse.

Klager har fremlagt uttalelser fra tidligere styreleder i foreningen, tidligere kasserer i foreningen og styreleder i stiftelsen, som alle var til stede under årsmøtet i 1999. Disse har i forbindelse med saken opplyst at vedtektene ble utformet av advokat Knut Engebretsen og gjengitt muntlig på årsmøtet uten at innholdet i vedtektene ble nærmere diskutert. Stiftelsens styremedlemmer stolte på advokatens utkast og hadde ingen forutsetninger for å vite hvilke bestemmelser som stiftelsesloven krevde og hvilke valgmuligheter de hadde med tanke på kapitalen. Den tidligere styreleder i foreningen mener at opprettelsen av stiftelsen var et rutineoppdrag for advokaten, og at vedtektene ble bygd etter samme mal som var vanlig på den tiden. Som nevnt over har hun også opplyst at de synspunkter som ble diskutert under årsmøtet var hvorvidt foreningen skulle opphøre, eller om det skulle opprettes en stiftelse. Argumentet for å opprette en stiftelse var at foreningens midler da ville stå til disposisjon for nærmiljøet lokalt, og ikke tilfalle Nasjonalforeningen for folkehelse. Dette ble avgjørende for oppretterne i vurderingen, og forslaget fra advokaten om å opprette en stiftelse ble dermed vedtatt. Tidligere styreleder i foreningen har også opplyst at foreningens virksomhet i alle år har vært å skaffe inntekter til trengende - og at det å binde opp uvirksom kapital som grunnkapital i en stiftelse strider imot alt det foreningen har stått for, og bidratt med gjennom mer enn hundre år.

Stiftelsesklagenemnda forstår det slik at Stiftelsestilsynet tillegger disse uttalelsene begrenset betydning i saken, ettersom uttalelsene ikke er fra oppretter, men bare fra noen som stod oppretter nær. Dette er ikke nemnda enig i. Oppretteren var Fredrikstad Tuberkuloseforening som var en juridisk person. Foreningen traff vedtak gjennom sine organer, som ved opprettelsen av stiftelsen var foreningens årsmøte. Det er da de fysiske personene som deltok i saksbehandlingen, og avga stemme i årsmøtet, som representerte foreningen som oppretter og som kan opplyse om hva som var fremme i årsmøtets behandling av saken og hva årsmøtet la vekt på.

Stiftelsestilsynet har også vist til at det bare er lagt fram uttalelser fra to av 15 medlemmer som var til stede under årsmøtet. Tilsynet mener derfor at det ikke er mulig å få en uttalelse som gir riktig uttrykk for hva det ble lagt vekt på ved opprettelsen av stiftelsen.

Det kan selvsagt ikke utelukkes at årsmøtet har hatt oppfatninger om de to vedtektsbestemmelsene saken gjelder. Nemnda mener likevel at det som sammen med bakgrunnen for opprettelsen av stiftelsen er opplyst om årsmøtets behandling av saken gir tilstrekkelig holdepunkter for å legge til grunn at årsmøtet ikke kan ha vært særlig opptatt av de to bestemmelsene saken gjelder, og langt mindre at det kan ha blitt lagt særlig vekt på dem.

Etter det Stiftelsesklagenemnda forstår mener Stiftelsestilsynet at bestemmelsene om avsetning og bundet grunnkapital i §§ 4 annet avsnitt og 8 punkt 2 må ses i sammenheng med vedtektene § 3 om at *«Stiftelsen har som formål å forvalte stiftelsens grunnkapital med betryggende sikkerhet og med best mulig avkastning for på dette grunnlag å kunne støtte [...]»*. Så vidt nemnda forstår mener tilsynet at bestemmelsen underbygger at det ved opprettelsen av stiftelsen ble lagt vesentlig vekt på de to bestemmelsene søknaden gjelder. Nemnda har vanskelig for å legge dette i den gjengitte delen av vedtektene § 3 som gjelder kapitalforvaltningen, og som har en viss likhet med kravet til forsvarlig kapitalforvaltning i gjeldende lov § 18. Tilsynet er også bekymret for at saken vil få betydning for fremtidige saker. Tilsynet er redd for at det kan bety at tilfeller der en advokat har bistått og utarbeidet vedtektene ved opprettelsen av stiftelsen, kan stiftelsene hevde at det ikke er lagt vesentlig vekt på en sentral bestemmelse fordi oppretter ikke visste bedre og stolte fullt og helt på advokaten. Til dette vil Stiftelsesklagenemnda bemerke at det i hver enkelt sak må foretas en konkret vurdering. Nemndas avgjørelse i saken her kan derfor ikke tillegges slik betydning som tilsynet er bekymret for.

Stiftelsesklagenemnda er etter dette kommet til at det i saken her ikke er avgjørende holdepunkter for å anta at det ved opprettelsen av stiftelsen ble lagt vesentlig vekt på avsetningsplikten i vedtektene § 4 andre avsnitt og vedtektene § 8 punkt 2 om at grunnkapitalen som hovedregel ikke kan brukes til utdelinger. Det betyr at bestemmelsen kan oppheves dersom den viser seg å være *«uheldig eller uhensiktsmessig»*, jf. stiftelsesloven § 46 andre ledd. Dette er en vurdering som i utgangspunktet hører under stiftelsens styre, og som tilsynet bør være forsiktig med å overprøve. Det vises her til STKN-2020-0262 der nemnda uttaler:

«Når det derimot gjelder endringer av såkalte administrative bestemmelser som omfattes av loven § 46 andre ledd bør tilsynet være tilbakeholden med å overprøve stiftelsens egen vurdering av hensiktsmessigheten av en foreslått vedtektsendring. I slike tilfeller bør heller ikke tilsynet gå inn i en nærmere vurdering av hvorvidt den foreslåtte vedtektsendringen har fått en hensiktsmessig utforming.»

Stiftelsesklagenemnda legger dette til grunn, og mener at vedtektene § 4 andre avsnitt og § 8 punkt 2 kan omdannes etter stiftelsesloven § 46 andre ledd.

Stiftelsestilsynet mener at stiftelsens foreslåtte endring går lenger enn nødvendig, jf. stiftelsesloven § 47. Stiftelsesklagenemnda vil her bemerke at stiftelsesloven § 47 ikke stiller nærmere krav til innholdet av omdanningsvedtak som gjelder administrative bestemmelser etter stiftelsesloven § 46 andre ledd. Tilsynet bør derfor også være forsiktig med å overprøve stiftelsens egen vurdering av endringene. Nemnda vil likevel tilføye at når det nå åpnes for at stiftelsen ikke lenger behøver å foreta avsetning av årsoverskuddet, og at grunnkapitalen kan brukes til utdelinger, betyr ikke det at stiftelsen har full frihet til å «tømme» stiftelsen for midler. Stiftelsesloven § 18 stiller krav om forsvarlig forvaltning av stiftelsens kapital og loven § 30 tredje ledd første punktum pålegger styret å sørge for at stiftelsens formål ivaretas. Dette betyr at stiftelsen forutsettes å ha en viss varighet.

10 Vedtak

Stiftelsesklagenemnda fatter etter dette følgende vedtak:

Stiftelsestilsynets vedtak 16. oktober 2024 oppheves. Søknaden om endring av Fredrikstad Tuberkuloseforenings Stiftelses vedtekter godkjennes.

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Vedtaket er enstemmig.

Etter forvaltningsloven § 36 kan en part kreve dekket vesentlige sakskostnader som har vært nødvendige for å få endret et vedtak til gunst for parten. Eventuelt krav om dekning av sakskostnader må settes fram senest 3 uker etter at melding om det nye vedtaket er kommet fram til parten. Kravet sendes til Stiftelsesklagenemnda v/Klagenemndssekretariatet.

Oslo, 26. mars 2025

Gudmund Knudsen
Leder

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur